

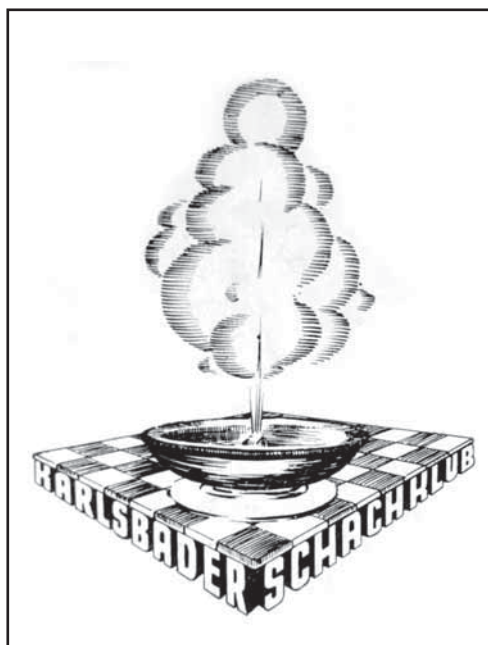
ŠACHY V LÁZNÍCH

Idea pořádat šachové turnaje v lázních se zrodila někdy na začátku našeho století. Vzpomeňme třeba seriál turnajů, pořádaných správou lázní a kasina v Monte Carlu (1901–1904) nebo v belgických lázních Ostende (1905–1907) či ve španělském San Sebastianu (1911–1912). Možná trochu zjednodušeně lze říci, že tato symbióza přinesla prospěch oběma partnerům: lázním i šachovým mistrům. Při pořádání turnaje počítala správa lázní se zajímavou dlouhodobou sportovní atrakcí (šachové turnaje byly trvaly nezřídka měsíc a více), která přilákala do lázní značný počet návštěvníků, mnohdy i mimo hlavní lázeňskou sezonu, a pak také větší množství novinářů, kteří o šachovém turnaji psali v celém světě, a zprostředkovali tak konkrétním lázním dlouhodobou reklamu. Šachoví mistři získali novou příležitost k měření sil a slušné honoráře (startovné, ceny, zaplacený pobyt), které byly kromě simultánek a publicistiky jedním z mála finančních zdrojů pro šachové profesionály. Lázeňské šachové turnaje měly vždy vysokou sportovní úroveň, přilákaly nejlepší mistry své doby a jméno vítěze bylo navždy spojeno se jménem místa, kde zvítězil. Lidská paměť je sice krátká, ale na lázeňské turnaje se nezapomíná.

V českých zemích založil tradici lázeňských šachových sportovních akcí světoznámý pořadatel šachových turnajů Viktor Tietz, který byl městským radním v Karlových Varech a od r. 1901 zde uspořádal řadu významných šachových soutěží. Nejprve to byly menší zápasy šachových mistrů (Albin–Marco 1901, Janowski–Schlechter 1902) a poté v roce 1907 vůbec první mezinárodní šachový turnaj u nás.

Tietzovi se tehdy podařil husarský kousek: V Karlových Varech v roce 1907 startovala s výjimkou tehdejšího mistra světa Emanuela Laskera celá světová špička. Městská rada vyčlenila pro turnaj 12 000 K (pro srovnání: cesta vlakem z Karlových Varů do Vídně přišla tehdy asi na 11 K). Již tehdy si páni radní dovedli dobře spočítat, že tato akce přiláká do města velké množství hostů a novinářů, čímž se věhlas lázní zvýší a peníze se brzy vrátí. Turnaj se konal ve dnech 20. 8.–17. 9. v Lázeňském domě za účasti 21 hráčů z 8 zemí. První cenu (3000 korun) získal tehdy polský velmistr Akiba Rubinstein (dosáhl 15 bodů z dvaceti partií). Druhý byl Maďar Géza Maróczy (14,5 bodu), třetí Němec Leonhardt (13,5 bodu) a o 4. a 5. místo se dělili Nimcovič a se Schlechterem (12,5 bodu). Z Čechů tehdy dopadl nejlépe první český mezinárodní velmistr Oldřich Duras. Tomuto turnaji, jehož jubileum slavíme, je věnována celá následující kapitola.

V roce 1911 se konal v Karlových Varech mezinárodní turnaj podruhé. Podle statistik navštívilo v roce 1911 Karlovy Vary nejvíce lázeňských hostů v historii (pro období po roce 1948 neexistují zcela přesné podklady pro zjištění počtu, od 70. let byl tento rekord překonáván). Léčilo se zde téměř 71 000 lidí ze všech koutů světa (roku 1995 jich byla podle odhadů jen asi polovina!) a jistě nemálo z nich přijelo kvůli šachové atrakci. Na startu turnaje se sešlo 26 šachistů z pěti zemí. Hrál se opět v Lázeňském domě (20. srpna–25. září 1911) a vítězství a 3000 korun si trochu překvapivě odnesl německý velmistr Richard Teichmann (18 bodů z 25 partií) před Schlechterem a Rubinsteinem (17 bodů a 1700 korun pro každého).

Logo Karlovarského šachového klubu

Karlovarské turnaje inspirovaly i další lázně na našem území. V roce 1912 se konal mezinárodní turnaj v lázních Piešťany (1. Rubinstein, 2. Spielmann, 3. Marshall, 4.-6. Duras, Schlechter, Teichmann atd.).

O lázeňských turnajích vycházely reprezentativní publikace, jejichž součástí byla kromě glosování velmistrovských partií také rozsáhlá předmluva o místě konání s představením dotyčných lázní a vypsání všech blahodárných účinků jejich léčivých vod na lidský organismus, včetně uvedení všech dárců, sponzorů, mecenášů atd.

Po první světové válce se obnovila tradice lázeňských šachových turnajů zejména v Československé republice. Dvacátá léta charakterizoval

velmistr Saviely Tartakower jako „československou šachovou lavinu“! V roce 1922 to byl turnaj v Piešťanech (6.3.–29.4), který vyhráli Rusové Bogoljubov před Aljechinem a Spielmannem, Grünfeldem, Rétim, Sámischem a Wolfem), pak I. kongres německých šachistů v Teplicích-Šanově (30.9.–16.10.), kde se o první místo dělili Réti se Spielmannem a o třetí a čtvrté Grünfeld s Tartakowerem.

Roku 1923 přišel již třetí veleturnaj v Karlových Varech (27. 4.–22. 5.), který vyhrála trojice Aljechin, Bogoljubov a Maróczy (11,5 bodu ze 17 partií) před Grünfeldem a Rétim (10,5 bodu), Nimcovičem a dr. K. Treybalem (10 bodů). Tento turnaj se hrál poprvé v hotelu Imperial, který také výrazně přispěl do cenového fondu částkou 70 000 Kč. Další finanční prostředky poskytli místní příznivci a podnikatelé a samozřejmě městská rada (25 000 Kč), a tak cenový fond činil neuvěřitelných 120 000 Kč. Další cenou byl pohár pro vítěze od firmy Ludwig Moser a Söhne v hodnotě 1000 korun.

K pořadatelům lázeňských šachových turnajů se připojily v roce 1925 Mariánské Lázně (20. 5.–8. 6.), kde dominovali Nimcovič a Rubinstein před Marshalllem a geniálním Mexikánцем Carlosem Torre, Rétim a Tartakowerem.

V roce 1926 (20. 7.–4. 8.) uspořádala pěkný mezinárodní turnaj lázeňská správa v Bardejově, který vyhráli Lotyš Mattison a Tartakower, a poté následovaly dva menší turnaje v Trenčianských Teplicích, kde v roce 1926 zvítězili ostravský Němec Gilg a Jugoslavec

B. Kostič a v roce 1928 si palmu vítězství odnesl posledně jmenovaný sám.

Čtvrtý karlovarský turnaj (rok 1929) patří k nejkvalitněji obsazeným šachovým soutěžím v historii šachu vůbec. Ze světové špičky chyběl pouze mistr světa Rus Aljechin, který se po zisku titulu v roce 1927 neměl rád s poraženým soupeřem Capablancou a požadoval za to, že s ním bude hrát v jednom turnaji, honorář 4000 říšských marek (asi 32 000 Kč). Aljechin však působil na turnaji jako zpravodaj amerických novin. Turnaj se konal ve dnech 30. 7.–28. 8. 1929 zpočátku v Lázeňském domě a pak v hotelu Imperial. Turnaj byl tehdy společensky vysoce ceněnou akcí. Svědčil o tom zájem sdělovacích prostředků: Informace o turnaji

Viktor Tietz, městský radní
a prezident Karlovarského šachového klubu

se vysílaly v rozhlasě, proběhla zde produkce se živými šachy, která byla i nafilmována. V samotném turnaji se mistři předháněli ve vytváření nádherných partií, které jsou dodnes publikovány v šachových knížkách na celém světě. První místo obsadil Aaron Nimcovič, reprezentující Dánsko, pro něhož to byl největší úspěch jeho kariéry. Získal 15 bodů z 21 partií (20 000 Kč) a o půl bodu předběhl kubánského fenoména a exmistra světa José Raoula Capablancu a Rakušana Spielmanna. Poslední místo mezi 22 účastníky patřilo mistryni světa Věře Menčíkové, která za svoji snahu obdržela starožitný čajový servis. Bylo vyhodnoceno a odměněno mnoho krásných partií a to jak penězi, tak věcnými cenami. Kniha o Karlových Varech 1929, vydaná ve Vídni, patří ke skvostům šachové literatury a je předmětem vášnivé touhy mnoha sběratelů.

V roce 1930 se utkali mladí mistři ve Štubnianských Teplicích, kde přesvědčivě vyhrál André Lilienthal (9 bodů ze 12 partií) před Pircem (8 bodů), Flohrem, Gilgem, Opočenským (po 7,5 bodu).

Ve třicátých letech byl i světový šach zasažen světovou hospodářskou krizí a velkých lázeňských turnajů podstatně ubylo. Zajímavou byla soutěž na Sliaci (10.–28. 6. 1932), kde se o prvenství dělili náš Salo Flohr a Jugoslávцем dr. Vidmarem, a pak přišel na řadu slavný turnaj v Poděbradech 1936. Zde dominoval náš kandidát mistrovství světa velmistr Salo Flohr před tehdejším exmistrem světa Rusem Aljechinem (ten v letech 1935–37 přenechal dočasně svůj titul Holanďanu Maxi Euwemu). Hrál se v červnu a v paměti zůstal neobyčejnou

bojovností a vyrovnaností účastníků. Bojovalo v něm osm českých mistrů proti deseti zahraničním. Konečné pořadí: 1. Flohr (13 bodů ze 17 partií), Aljechin (12,5 bodu), Jan Foltys (11 bodů), Pirc a Stahlberg (10,5 bodu).

To byla zlatá doba lázeňského šachu. Po druhé světové válce se šachové lázeňské turnaje udržely i nadále. U nás se nejvíce zajímavých akcí a mezinárodních turnajů konalo v Karlových Varech, Mariánských Lázních a Luhačovicích. I tyto soutěže patří k velmi silně obsazeným a jsou natrvalo zapsány v análech světového šachu. Jenomže sportovní úroveň svých předválečných předchůdců již nedosáhly. Rozhodně však tyto turnaje vždy byly šachovými vrcholy sezony v Československu.

Lázeňské turnaje jsou navždy zvěčněny v již zmíněných turnajových knihách, mají samostatné kapitoly v největších světových šachových encyklopediích (například známá encyklopedie Angličana Harry Golombeka (1977) se o všech našich lázeňských turnajích s úctou zmiňuje), dobové zpravodajství nalezneme ve všech světových odborných šachových časopisech, v našem tisku o nich psali nejen šachoví odborníci. V předmluvě knihy o turnaji v Piešťanech 1922 se píše o komplimentu, který na úvodním banketu složil zástupce šachových mistrů dr. Tarrasch (vyzyvatel mistra světa Emanuela Laskera z roku 1908). Tarrasch tam řekl, že se ještě nikdy ve své kariéře nesetkal s tím, že by nejvyšší představitel státu byl protektorem šachového turnaje. Tehdy jím byl prezident T. G. Masaryk!

K celosvětové dlouhodobé propagaci lázní šachové turnaje velice přispěly. Naopak lázeňské turnaje významně přispěly do šachové historie. Dodnes každý šachista na světě ví, že krásné partie, které si může v učebnicích najít a přehrát, se sehrály v Karlových Varech, Mariánských Lázních, Poděbradech, Luhačovicích atd. A možná by se tam i rád podíval a šel po stopách nejlepších vel mistrů světa, které obdivuje a miluje.